

Załącznik do uchwały Nr 26/902/14
Zarządu Województwa
Kujawsko-Pomorskiego
z dnia 25 czerwca 2014 r.

KUJAWSKO-POMORSKI PROGRAM WSPIERANIA RODZINY na lata 2014 – 2022

„RODZINA JEST NAJWAŻNIEJSZA”

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA
KUJAWSKO-POMORSKIEGO
W TORUNIU

Spis treści

WPROWADZENIE	3
PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W TWORZENIU KUJAWSKO-POMORSKIEGO PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY.....	4
WNIOSKI Z DIAGNOZY	5
GŁÓWNE KIERUNKI WSPARCIA	9
CEL GŁÓWNY I CELE SZCZEGÓŁOWE KUJAWSKO-POMORSKIEGO PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY NA LATA 2014-2022 „RODZINA JEST NAJWAŻNIEJSZA”	11
OPIS DZIAŁAŃ W RAMACH POSTAWIONYCH CELÓW	13
I. Poprawa funkcjonowania rodziny w środowisku lokalnym poprzez tworzenie społecznej sieci wsparcia 13	
II. Zwiększenie dostępności usług dla rodzin ze szczególnymi potrzebami	21
III. Wzmocnienie rodzicielstwa i poprawa funkcjonowania pieczy zastępczej	26
ODNIESIENIA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY NA LATA 2014-2022 DO AKTUALNEGO STANU PRAWNEGO	28
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	31
MONITOROWANIE REALIZACJI PROGRAMU	32
PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA I SYSTEM REALIZACJI	34
ANEKS	36

Wprowadzenie

Kujawsko-Pomorski Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2022 „*Rodzina jest najważniejsza*” powstał jako wyraz najwyższej troski władz samorządu województwa o kondycję wszystkich rodzin, prawidłowe ich funkcjonowanie oraz jakość życia. Silna i zdrowa rodzina jest podstawą rozwoju każdego społeczeństwa. Rodziny w naszym województwie wymagają uaktywnienia i wzmocnienia ich potencjału. Niezbędnym tego warunkiem jest dostarczenie rodzinie szerokiego i różnorodnego wsparcia ze strony władz samorządu województwa kujawsko-pomorskiego. Nadrzędnym celem Programu jest zapewnienie każdej rodzinie kompleksowego, spójnego i zintegrowanego wsparcia, które będzie impulsem dla rozwoju całego województwa. Kujawsko-pomorski system wsparcia rodziny ma stać się konkretnym i trwałym produktem tego Programu. Jego istotą jest połączenie sił rodziny oraz sił środowiska lokalnego dla budowy wielopoziomowego systemu wsparcia rodziny. Głównym narzędziem do realizacji celu w ramach niniejszego Programu, będzie stworzenie wojewódzkiej, gminnych oraz lokalnych sieci społecznego wsparcia rodziny. Lepsze zakorzenienie rodziny w środowisku społecznym wzmacnia rodzinę, służy jej trwałości i integralności oraz pozwala czerpać siły z zasobów środowiska lokalnego. Badania nad systemami rodzinnymi pokazują, że wsparcie rodziny przynosi pozytywną zmianę w zakresie jej funkcjonowania (np. poprawa relacji w rodzinie przekłada się m. in. na lepszą sytuację zawodową, ekonomiczną, bardziej satysfakcjonujące życie małżeńskie, korzystniejsze relacje wychowawcze z dziećmi)¹. Ważnym założeniem Programu jest położenie akcentu na godność, podmiotowość i autonomię rodziny. Wszystkie proponowane działania mają służyć rozwojowi rodziny i osiągnięciu jej celów. Wzmacnianie naturalnych sił rodziny i szeroko rozumianego zdrowia tej komórki społecznej będzie sprzyjać osiągnięciu szczęścia jej członków.

Program skierowany jest do wszystkich rodzin w województwie, w tym także rodzin ze szczególnymi potrzebami. Szczególną uwagę kładzie się w nim na wsparcie rodzin wielodzietnych, promocję dzietności i wartości dziecka. Rodziny wielodzietne (tzw. 3+) w Polsce stanowią jedynie 6% ogółu wszystkich rodzin, a wychowuje się w nich jedna czwarta wszystkich dzieci, co wskazuje na potencjał demograficzny i znaczenie ekonomiczne rodzin z większą liczbą dzieci. Ważnym celem Programu jest także stworzenie odpowiednich

---

¹ Wprowadzenie do systemowego rozumienia rodziny, B. de Barbaro (red.), Kraków 1999, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

warunków do rozwoju biopsychicznego, społecznego, kulturalnego i materialnego dla wszystkich rodzin, co może wpływać na podejmowanie korzystnych decyzji prokreacyjnych przyczyniających się do zwiększenia liczebności społeczeństwa naszego województwa. Wspieranie rodziny ma ponadto zwiększać szanse na prawidłowy rozwój młodego pokolenia, które będzie stanowić o przyszłości regionu. Rozwój społeczeństwa nie jest możliwy bez rozwoju rodziny. Wiele wskazuje na to, że rodzina jest jednym z najważniejszych czynników tego procesu.

Rodzina jest ciągle niedocenionym kapitałem społecznym, ekonomicznym i kulturowym, który należy rozwijać. Od wykorzystania jej potencjałów zależy rozwój społeczeństwa naszego kraju, regionu i społeczności lokalnych. Rodzina to „źródło życia i miłości” (św. Jan Paweł II). Troska o jej dobro, zarówno na szczeblu państwowym jak i samorządowym, wymaga obecnie podjęcia konkretnych i całościowych działań. Rodzina jest naturalnym elementem lokalnej społeczności. Wzmocnienie jej powiązań z najbliższym środowiskiem, wykorzystanie istniejących w nim sił (instytucje, organizacje, sieci społeczne i informacyjne) da synergiczny efekt stymulujący wzajemny rozwój rodziny i społeczności lokalnej. Kujawsko-Pomorski Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2022 „Rodzina jest najważniejsza” będzie ważnym impulsem do rozwoju rodzin, środowisk lokalnych i całego województwa.

Partycypacja społeczna w tworzeniu Kujawsko-Pomorskiego Programu Wspierania Rodziny

Istotnym czynnikiem, który wpłynął na obecny kształt prezentowanego Programu, były działania podjęte w ramach procesu partycypacji społecznej mające na celu włączenie różnych osób, instytucji i organizacji do dyskusji nad możliwością optymalizacji polityki rodzinnej w naszym regionie. Miały one charakter wieloaspektowy, wieloetapowy i były rozłożone w czasie. W procesie partycypacji społecznej uczestniczyły różne podmioty: przedstawiciele samorządów różnego szczebla, urzędnicy odpowiedzialni za politykę rodzinną, członkowie rodzin, reprezentanci środowiska naukowego oraz organizacji pozarządowych. Inspiracją do podjęcia refleksji nad sytuacją i kondycją rodziny było ogłoszenie Programu Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego „Dobry Klimat dla Rodziny”. Fakt ten zbiegł się w czasie z objęciem przez województwo kujawsko-pomorskie prezydencji w Konwencie Marszałków RP. Szczególną okazją do podjęcia szerokiej dyskusji

nad polityką rodzinną był Konwent Marszałków w regionie kujawsko-pomorskim z udziałem Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego (18-20 września 2013 r.). Na spotkaniu przedstawiono możliwości wykorzystania funduszy unijnych do realizacji polityki rodzinnej oraz podpisano wspólne stanowisko w tej sprawie, które zostało wręczone Prezydentowi RP. Perspektywom wspierania rodziny z poziomu samorządu wojewódzkiego poświęcony był również I Konwent Dyrektorów Departamentów Spraw Społecznych (5-6 września 2013 r.). W przygotowywaniu koncepcji Programu ważną rolę także odegrała debata pt. „Potrzeby i możliwości wspierania działań na rzecz rodzin w perspektywie finansowej Kujawsko-Pomorskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020” (30 października 2013 r.). Na specjalną uwagę zasługuje fakt, że odbyła się ona z udziałem przedstawicieli rodzin z naszego regionu. Ich głos był tym cenniejszy, że na spotkaniu reprezentowane były różne typy rodzin pochodzących z miejscowości o odmiennej specyfice społeczno-ekonomicznej (rodzina na starcie, rodzina ustabilizowana, rodzina ze szczególnymi potrzebami). W dyskusji nad koncepcją i kierunkami polityki rodzinnej wzięli także udział przedstawiciele wszystkich samorządów wojewódzkich oraz organizacje pozarządowe wspierające rodziny na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, którzy uczestniczyli w spotkaniu poświęconym „Polityce prorodzinnej w kontekście regionalnych programów operacyjnych na lata 2014-2020” (15 listopada 2013 r.). Finalizacją procesu partycypacyjnego, który poprzedzał powstanie Programu było posiedzenie Konwentu Marszałków RP (3-5 grudnia 2013 r.) podczas którego Pan Piotr Całbecki Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego dokonał podsumowania działań na rzecz tworzenia nowej polityki prorodzinnej w naszym regionie.

Wnioski z diagnozy

Diagnoza rodzin w województwie kujawsko-pomorskim pokazała, że dotyczą je problemy zarówno typowe dla kraju, jak i specyficzne dla województwa. Polskie społeczeństwo charakteryzują niepokojąco niskie wskaźniki demograficzne w zakresie prokreacji (mała dzietność rodzin), współczynnika zawierania małżeństw, opóźniania czasu zawierania małżeństw oraz decyzji o prokreacji, co będzie „powodować zmniejszanie się liczby osób wchodzących na rynek pracy oraz wzrost liczby i odsetka ludzi w starszym

wieku”². Niepokój budzi także nietrwałość rodzin (rozwoły) oraz migracje zarobkowe młodych ludzi, którzy decydują się na posiadanie dzieci poza granicami kraju. Bezpośrednio lub pośrednio czynniki te wpływają na zjawisko depopulacji województwa, czyli zmniejszanie się liczby jego mieszkańców. Realne staje się zagrożenie zmian w obrębie struktury wiekowej i proporcji w obrębie kohort wiekowych ludności województwa. W perspektywie najbliższych dekad grozi nam istotne zmniejszanie się odsetka mieszkańców w wieku produkcyjnym i wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym, co będzie mieć różne negatywne skutki ekonomiczne takie jak np. ubożenie ludności i zmniejszenie ich siły nabywczej, redukcja wpływów budżetowych z tytułu podatków od towarów i usług, zwiększenie obciążeń socjalnych i zdrowotnych z tytułu opieki nad osobami w starszym wieku³. Przyspieszone starzenie się społeczeństwa województwa wywoła konieczność znalezienia skutecznych sposobów na rozwiązywanie wielu problemów związanych z tym problemem.

Dane statystyczne pokazują, że woj. kujawsko-pomorskie ma jeden z najwyższych wskaźników bezrobocia w Polsce⁴. Sytuację utrudnia stosunkowo mała liczba nowo powstających miejsc pracy oraz duże zagrożenie utratą zatrudnienia, co negatywnie rzutuje na funkcjonowanie rodzin w wielu sferach. Województwo ma jeden z najniższych w kraju wskaźników w zakresie wysokości przeciętnych zarobków, co osłabia kondycję materialną rodzin⁵. Skutkiem tego nasz region cechuje niższy, od ogólnopolskiej przeciętnej, poziom wydatków gospodarstw domowych (najniższy wskaźnik dotyczy wydatków rodzin na kulturę)⁶. Szczególnie w mniejszych miejscowościach dostęp do dóbr kultury jest ciągle niewystarczający. Dzieci i młodzież ze wsi i małych miast mają mniejsze szanse edukacyjne i zawodowe, niż z dużych ośrodków. Na uwagę zasługuje także fakt, że woj. kujawsko-pomorskie ma jeden z najniższych w kraju odsetek osób z wykształceniem wyższym

---

² Patrz: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna, s. 61. Źródło Internet: http://www.stat.gov.pl/gus/12773_PLK_HTML.htm

³ Na przykład w woj. kujawsko-pomorskim w roku 2002 było 23,9% ludności w wieku przedprodukcyjnym, a w 2011 roku już 19,3%. W 2002 roku w wieku poprodukcyjnym było 14% ludności, a w 2011 - 16,1%, co świadczy o pogarszających się proporcjach w obrębie porównywanych grup wiekowych. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna, s. 150. Źródło Internet: http://www.stat.gov.pl/gus/12773_PLK_HTML.htm

⁴ Por. Aneks, Załącznik 1, Diagnoza sytuacji rodzin w woj. kujawsko-pomorskim.

⁵ Por. Wynagrodzenia w Polsce wg GUS - dane dla województw i dane roczne. Źródło Internet: www.wynagrodzenia.pl/gus_placa_minimalna.php.

⁶ Tamże.

i średnim, co niekorzystnie wpływa na strukturę społeczną oraz sytuację zawodową i ekonomiczną rodzin⁷.

Ważną kwestią wymagającą podjęcia zintensyfikowanych działań jest właściwa realizacja zadań samorządu województwa w obszarze pieczy zastępczej. Liczba rodzin zastępczych i adopcyjnych jest ciągle zbyt mała w stosunku do istniejących potrzeb. Niezbędne jest utrzymanie oraz wspieranie publicznego ośrodka adopcyjnego oraz niepublicznych ośrodków prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Pozwoli to zapewnić wysoką jakość i dostępność usług adopcyjnych.

W województwie kujawsko-pomorskim, tak jak i w całym kraju, nie ma całościowego systemu wsparcia rodziny, który obejmowałby swoim zasięgiem wszystkie rodziny, również te, które nie korzystają z systemu pomocy społecznej. Istniejące działania realizowane w tym zakresie są rozproszone i sfragmentaryzowane. Realizowane wsparcie jest nierównomiernie rozłożone w terenie, co utrudnia rodzinom dostęp do poszczególnych usług. Badania pokazują, że w małych miejscowościach (przede wszystkim na wsi) uzyskiwane wsparcie społeczne jest dużo mniejsze, dostępność do różnych usług gorsza, co powoduje, że część potrzeb nie jest zaspokajana (np. w zakresie opieki nad osobami starszymi, małymi dziećmi, osobami niepełnosprawnymi i przewlekle chorymi). Wiele problemów naszych rodzin nie jest ujawnionych z powodu braku odpowiednich badań i diagnoz. Na gorszą sytuację rodziny w małych miejscowościach wpływa szersze zjawisko tzw. „pustynienia prowincji”⁸. Polega ono na stopniowym likwidowaniu instytucji oraz kurczeniu się struktur dających bezpieczeństwo oraz wsparcie, co wpływa na zmniejszanie szans rozwojowych rodzin, a niekiedy wręcz powoduje wykluczenie z różnych sfer życia (np. wykluczenie edukacyjne, kulturowe, komunikacyjne, cyfrowe).

Wiele problemów, które dotyka nasze rodziny wymaga podjęcia konkretnych i systemowych działań w kierunku wzmocnienia rodziny. W większości przypadków nie wynikają one z dysfunkcji, niewydolności, czy dezorganizacji tej grupy społecznej. Często trudności rodzin biorą się ze słabego wsparcia ze strony otoczenia społecznego, instytucjonalnego i informacyjnego, osamotnienia rodziny oraz słabej integracji ze

---

⁷ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna, s. 108. Źródło Internet: http://www.stat.gov.pl/gus/12773_PLK_HTML.htm

⁸ Zjawisko to również nazywane jest „peryferyzacją prowincji”, którego skutkiem zawsze jest marginalizacja, a nawet wykluczenie społeczne. Por. T. Biernat, Poczucie bezpieczeństwa społecznego młodzieży w małym środowisku, Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, Toruń 2013, s. 177.

środowiskiem lokalnym. Budowanie sieci wsparcia społecznego rodziny w oparciu o istniejące zasoby województwa będzie stanowić skuteczny sposób na polepszenie sytuacji rodziny, jak i ważny bodziec do rozwoju całego regionu.

Główne kierunki wsparcia

Istotą wsparcia społecznego jest „wzajemne wspieranie się i troska o siebie, o wspólnotę, w której żyjemy”⁹. Wsparcie społeczne to tworzenie życiodajnej gleby życia społecznego, będącej podstawą rozwoju rodzin oraz jej członków. Budowanie poczucia wspólnoty, wzajemnej odpowiedzialności oraz tworzenie konstruktywnych więzi sprzyja rozwojowi kapitału społecznego, demokratyzacji życia oraz krzewieniu idei obywatelskości. Proponowane wsparcie będzie realizowane na różnych płaszczyznach takich jak: wsparcie informacyjne, wartościujące, integrujące, materialne, emocjonalne i duchowe. Poszczególne rodzaje wsparcia mogą obejmować następujące działania:

1. Wsparcie informacyjne - dostarczanie potrzebnych informacji i porad dla lepszego funkcjonowania rodzin w tym funkcjonujących w ramach systemu pieczy zastępczej:
  - utworzenie platformy informacyjnej dla samorządów, różnych instytucji, organizacji pozarządowych i rodzin zawierającej bazę danych nt. oferty wsparcia i pomocy rodzinie w woj. kujawsko-pomorskim oraz promującej działania województwa kujawsko-pomorskiego w tym zakresie,
  - wspieranie i upowszechnianie poradnictwa małżeńskiego i wychowawczego (także w formie internetowego wsparcia rodziny i jej członków),
  - promowanie zdrowego stylu życia rodzin poprzez kampanie informacyjne nt. prawidłowego odżywiania rodziny i dzieci, ruchu na świeżym powietrzu, rekreacji fizycznej i sportu, korzystania z dóbr kultury,
  - promocja elastycznych form zatrudnienia dla rodziców opiekujących się dziećmi,
  - wspieranie aktywnych form rodzinnej rekreacji i wypoczynku oraz wspólnego spędzania czasu (rodzinne pikniki, biwaki, rajdy piesze i rowerowe, spływy kajakowe, rodzinne zawody sportowe, aktywność kulturalna w gronie rodziny), promowanie i wspieranie działań w tym zakresie.
2. Wsparcie wartościujące - wzmacnianie wartości rodziny w tym funkcjonujących w ramach systemu pieczy zastępczej oraz wartości rodzinnych:
  - prowadzenie kampanii społecznych promujących rodzinę jako wartość społeczną, potencjał rozwoju społeczeństwa oraz warunek jego dobrobytu,

---

⁹ D. Lalak, T. Pilch (red.), Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 1999, s. 338.

- inicjowanie kampanii społecznych ukazujących wartość dziecka oraz zachęcających do posiadania większej liczby dzieci,
  - organizowanie kampanii społecznych promujących rodziny wielodzietne i ukazujące pozytywne aspekty modelu rodziny z większą liczbą dzieci,
  - prowadzenie kampanii na rzecz trwałości małżeństwa i integralności rodziny oraz wzmocnienia więzi wewnątrzrodzinnych oraz międzypokoleniowych,
  - promowanie i wzmocnienie ojcostwa (np. inicjowanie konkursów dla ojców), wspieranie ojców i wzmocnienie więzi ojców z rodziną (np. poprzez biwaki, rajdy, spływy kajakowe dla ojców z dziećmi),
  - organizowanie akcji promujących pracodawców sprzyjających rodzinie, którzy wyróżniają się w zakresie kultury pracy, poszanowania praw pracowniczych, stosują elastyczne formy zatrudnienia dla matek i ojców, a także wspierają w różny sposób rodziny pracowników (np. „Pracodawca Przyjazny Rodzinie”, „Firma Przyjazna Rodzinie”).
3. Wsparcie integrujące - wzmocnienie więzi rodziny ze środowiskiem lokalnym (w tym rodzin funkcjonujących w ramach systemu pieczy zastępczej):
- tworzenie Lokalnych Centrów dla Rodzin,
  - aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz rodziny poprzez programy nakierowane na organizowanie, koordynowanie i wzmocnienie sił społecznych sprzyjających rozwojowi rodziny,
  - budowanie lokalnych sieci wsparcia rodziny integrujących samorządy, różne instytucje, organizacje pozarządowe, działacze społecznych, przedstawicieli lokalnego biznesu dla podejmowania wspólnych działań na rzecz rodziny.
4. Wsparcie materialne rodzin w tym funkcjonujących w ramach systemu pieczy zastępczej:
- utworzenie i wprowadzenie Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodziny,
  - utworzenie i wprowadzenie Kujawsko-Pomorskiego Bonu Wsparcia Rodziny (w zakresie różnorodnych usług np. opiekuńczych, rehabilitacyjnych, edukacyjnych w zależności od indywidualnych potrzeb rodziny), który w przyszłości mógłby służyć rozwojowi Lokalnych Centrów dla Rodzin (poprzez nabywanie przez rodziny usług oferowanych przez Centra).

5. Wsparcie emocjonalne i duchowe rodzin w tym funkcjonujących w ramach systemu pieczy zastępczej:

- pomoc rodzinie w sytuacji choroby, kalectwa, starości,
- pomoc rodzinie w sytuacji samotności, cierpienia, wypalenia emocjonalnego, utraty sensu życia (inicjowanie działań samopomocowych i grup wsparcia, dostarczanie odpowiednich usług informacyjnych i poradniczych),
- pomoc rodzinie w sytuacji straty osoby bliskiej i żałoby (inicjowanie grup wsparcia, stymulowanie rozwoju specjalistycznego poradnictwa, promowanie wsparcia rodzin w sieci)
- pomoc rodzinie w kryzysie: na skutek zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych, katastrof, w sytuacji rozwodu i przemocy w rodzinie (rozwijanie sieci specjalistycznego poradnictwa, wspieranie ośrodków interwencji kryzysowej).

Cel główny i cele szczegółowe Kujawsko-Pomorskiego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2022 „Rodzina jest najważniejsza”

Głównym celem Kujawsko-Pomorskiego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2022 „Rodzina jest najważniejsza” jest:

**POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA I FUNKCJONOWANIA RODZIN
W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM
POPURZEZ STWORZENIE SYSTEMU WSPARCIA RODZINY**

Cele szczegółowe:

1. Poprawa funkcjonowania rodziny w środowisku lokalnym poprzez tworzenie społecznej sieci wsparcia

Działania:

- 1.1. Utworzenie Regionalnego Centrum Wspierania Rodziny (docelowo Regionalne Centrum Wspierania Rodziny będzie wspierać tworzenie sieci Lokalnych Centrów dla Rodzin w województwie kujawsko-pomorskim).
- 1.2. Wszechstronna promocja rodziny.

1.3. Wspieranie rodzin w pełnieniu opieki nad osobami niesamodzielnymi realizowana przez inne podmioty w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

2. Zwiększenie dostępności usług dla rodzin ze szczególnymi potrzebami

Działania:

2.1. Opracowanie i wdrożenie Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodziny.

2.2. Zainicjowanie prac na rzecz wprowadzenia Kujawsko-Pomorskiego Bonu Wsparcia Rodziny poprzez projekty pilotażowe.

3. Wzmocnienie rodzicielstwa i poprawa funkcjonowania pieczy zastępczej

Działania:

3.1. Wspieranie rodzin zastępczych (prowadzenie procedur adopcyjnych, poradnictwo, szkolenia) i optymalizacja procedur adopcyjnych.

3.2. Prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych w zakresie pieczy zastępczej.

3.3. Rozwój infrastruktury instytucjonalnych form pieczy zastępczej realizowanych poprzez utworzenie Interwencyjnego Ośrodka Preadopcyjnego oraz Regionalnej Placówki Opiekuńczo-Terapeutycznej.

CECHY DZIAŁAŃ W RAMACH KUJAWSKO-POMORSKIEGO PROGRAMU WSPARCIA RODZINY NA LATA 2014-2022 „RODZINA JEST NAJWAŻNIEJSZA”

SYSTEMOWOŚĆ: budowanie całościowego i zintegrowanego systemu wsparcia rodziny w województwie kujawsko-pomorskim poprzez tworzenie i rozwijanie lokalnych sieci wsparcia rodziny,

KOMPLEKSOWOŚĆ: oddziaływania na różne funkcje rodziny oraz potrzeby zarówno rodzin typowych, jak i ze szczególnymi potrzebami,

SYNERGICZNOŚĆ: równoczesność działań (współpraca i synchronizacja działań różnych podmiotów), tworzenie lokalnych koalicji na rzecz rodziny (integracja wielu podmiotów daje efekt większy niż ich osobne działania),

WIELOPOZIOMOWOŚĆ WSPARCIA RODZINY: poziom wojewódzki oraz lokalny (samorządowy i pozarządowy) oparty na siłach społecznych,

EKOLOGICZNOŚĆ: odkrywanie, uruchamianie i wykorzystywanie zasobów tkwiących w lokalnych sieciach wsparcia,

INNOWACYJNOŚĆ: nastawienie na poszukiwanie nowatorskich rozwiązań (otwarcie na twórczość w zakresie innowacyjnych usług społecznych),

ADEKWATNOŚĆ: zgodność z potrzebami konkretnych rodzin w konkretnym środowisku lokalnym (elastyczność w zaspokajaniu potrzeb),

WSPÓLUCZESTNICTWO: współdziałanie i partnerstwo lokalnych podmiotów samorządowych i pozarządowych oraz partnerów ze sfery biznesu na rzecz wsparcia rodziny.

Opis działań w ramach postawionych celów

I. Poprawa funkcjonowania rodziny w środowisku lokalnym poprzez tworzenie społecznej sieci wsparcia

1. Działanie: Utworzenie Regionalnego Centrum Wspierania Rodziny

Jedną z głównych egzemplifikacji polityki rodzinnej województwa kujawsko-pomorskiego będzie utworzenie Regionalnego Centrum Wspierania Rodziny. Głównym zadaniem tej instytucji ma być współtworzenie, organizacja i koordynacja polityki prorodzinnej w województwie oraz budowanie nowoczesnego, wielopoziomowego systemu wspierania rodziny z wykorzystaniem istniejących w środowiskach lokalnych sił i zasobów społecznych. Sytuacja społeczno-gospodarcza i demograficzna województwa wymaga przemyślanego i całościowego wsparcia rodziny w realizacji jej podstawowych funkcji. Działania tej nowej instytucji powinny opierać się na badaniach empirycznych, które całościowo ukażą potrzeby i problemy rodziny w naszym regionie oraz istniejący w niej potencjał. Powołanie do życia Regionalnego Centrum Wspierania Rodziny pozwoliłoby na prowadzenie systematycznych i kompleksowych badań własnych nad rodziną w województwie kujawsko-pomorskim, a także zamawiania ich w innych ośrodkach badawczych (np. w uczelniach wyższych naszego regionu). Instytucja ta podejmie prace nad utworzeniem i prowadzeniem kompleksowej bazy danych na temat rodzin w województwie, co przyczyni się do racjonalizacji, lepszej organizacji i koordynacji działań samorządu województwa oraz samorządów lokalnych wspierających rodzinę. Funkcjonowanie tego Centrum stanowiłoby także merytoryczną, naukową i praktyczną pomoc dla organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin na terenie województwa.

Stworzenie całościowego systemu wsparcia rodziny, organizacja i koordynacja działań są konieczne dla zagwarantowania skutecznego wsparcia rodzinie oraz optymalizacji

wydatkowania środków finansowych przeznaczanych na ten cel. Duża część działań wspierających rodziny może mieć charakter bezkosztowy pod warunkiem, że Regionalne Centrum Wspierania Rodziny wypracuje odpowiednie sposoby wzmocnienia rodzin oparte na więziach lokalnych, poczuciu solidarności społecznej, sąsiedzkich relacjach, samopomocy, wolontariacie, społecznej aktywności i lokalnych liderach. Działania wspierające rodziny np. w zakresie opieki nad osobami starszymi, samotnymi, przewlekle chorymi i niepełnosprawnymi w rodzinie, opieki nad małymi dziećmi, pracy z młodzieżą mogą i powinny opierać się na społecznych wartościach, takich jak: zaufanie, odpowiedzialność, współczucie, miłość bliźniego, pomocniczość. Regionalne Centrum Wspierania Rodziny będzie działać na rzecz stworzenia wojewódzkiej sieci wsparcia rodziny w trzech etapach:

I etap: praca nad siecią (tworzenie sieci, strukturyzacja i organizacja jej funkcjonowania np. tworzenie i integracja Lokalnych Centrów dla Rodzin, Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużych Rodzin, Kujawsko-Pomorskiego Bonu Wsparcia Rodziny),

II etap: praca z siecią (zarządzenie siecią, koordynacja działań jej elementów, którymi mogą być Lokalne Centra dla Rodzin, Kujawsko-Pomorska Karta Dużej Rodziny, Kujawsko-Pomorski Bon Wsparcia Rodziny),

III etap: praca w sieci (wspieranie elementów tworzących sieć np. Lokalnych Centrów dla Rodzin, Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodzin, Kujawsko-Pomorskiego Bonu Wsparcia Rodziny).

Istnieje potencjalna możliwość zintegrowania tych elementów w jedną funkcjonalną całość, co może wywołać efekt współdziałania i synergii (np. Kujawsko-Pomorski Bon Wsparcia Rodziny oraz Kujawsko-Pomorska Karta Dużej Rodziny mogłaby być wykorzystywane m. in. w Lokalnych Centrach dla Rodzin, co stanowiłoby ważny bodziec do ich rozwoju).

Zadaniem Regionalnego Centrum Wspierania Rodziny byłoby pełnienie różnorodnych funkcji na rzecz wspierania rodziny, takich jak: funkcja badawczo-wdrożeniowa (rozwojowa), organizacyjno-koordynacyjna, edukacyjno-promocyjna, doradczo-informacyjna, integracyjno-profilaktyczna. Poniżej zaprezentowano propozycję głównych zadań w ramach wymienionych funkcji.

Funkcja badawczo-wdrożeniowa (rozwojowa)

Zadania:

Prowadzenie badań, których celem byłoby zbieranie przetwarzanie oraz upowszechnianie danych na temat sytuacji rodziny oraz istniejących w województwie instytucjonalnych i organizacyjnych rozwiązań w zakresie wsparcia rodziny (baza danych o usługach i ich dostępności). Kreowanie i rozwijanie innowacyjnych modeli wspierania rodziny w województwie kujawsko-pomorskim. Bardzo ważnym zadaniem w ramach działalności Regionalnego Centrum Wspierania Rodziny byłoby wypracowanie modelu Lokalnego Centrum dla Rodzin, które mogłoby stanowić kluczowy element budowania systemu wsparcia rodziny w środowisku lokalnym (wieś, osiedle). W celu wdrożenia idei i założeń tej instytucji przydatne byłoby opracowanie poradnika metodycznego dla osób i instytucji zainteresowanych jej tworzeniem oraz materiałów informacyjnych dla samorządów i organizacji pozarządowych ukazujących założenia merytoryczne oraz organizacyjne tych placówek (por. Ogólne założenia tworzenia i funkcjonowania Lokalnych Centrów dla Rodzin s. 16).

Funkcja organizacyjno-koordynacyjna

Zadania:

Tworzenie wojewódzkiego systemu wsparcia rodziny poprzez pomoc w organizowaniu i koordynowaniu różnorodnych działań wzmacniających rodzinę. Planowanie działań wspierających rodzinę w skali wojewódzkiej. Integrowanie inicjatyw wspierających rodzinę, a także pośredniczenie pomiędzy instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w działalność na rzecz rodzin.

Funkcja edukacyjno-promocyjna

Zadania:

Prowadzenie szkoleń w zakresie innowacyjnych form wspierania rodziny. Prowadzenie warsztatów dla przyszłych małżonków i rodziców. Organizowanie dla młodzieży dorastającej szkoleń i warsztatów dotyczących wczesnego i efektywnego rodzicielstwa. Szkolenie wolontariuszy pracujących z rodzinami i dziećmi. Promowanie wartości rodziny i dziecka. Prowadzenie edukacji społecznej nt. czynników determinujących funkcjonowanie zdrowej i silnej rodziny, warunków jej prawidłowego rozwoju, podstaw trwałości małżeństwa i wartości dzietności.

Funkcja integracyjno-profilaktyczna

Zadania:

Integrowanie społeczności, instytucji lokalnych, organizacji społecznych wokół wartości rodziny i jej dobra. Wzmacnianie lokalnych (oddolnych) działań na rzecz międzypokoleniowej integracji rodzin. Promowanie idei aktywności społecznej na rzecz rodziny w środowisku lokalnym, inicjowanie działań samopomocowych, wolontariatu dla potrzeb rodziny. Budowanie społecznych koalicji złożonych z lokalnego samorządu, biznesu, organizacji pozarządowych na rzecz rozwoju i wsparcia rodziny. Stymulowanie rodzinnej aktywności kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej, rodzinnych form spędzania czasu wolnego. Inicjowanie działań na rzecz integracji społecznej (wewnątrzpokoleniowej, międzypokoleniowej, międzyrodzinnej). Wzmacniania więzi rodzin ze środowiskiem lokalnym: tworzenie małych ojczyzn przyjaznych rodzinie.

Funkcja doradczo-informacyjna

Zadania:

Utworzenie platformy internetowej zawierającej bazę danych nt. instytucji, organizacji pozarządowych, specjalistów zajmujących się różnymi formami wsparcia rodziny. Założenie i prowadzenie internetowej bazy danych nt. istniejących w województwie możliwości wsparcia rodziny (materialnej, psychologicznej, pedagogicznej, edukacyjnej). Działalność poradnicza w zakresie rozwiązywania problemów rodzinnych, małżeńskich, wychowawczych i opiekuńczych (np. poradnictwo prawne, psychologiczne, pedagogiczne). Rozwijanie różnorodnych form wspierania rodziny za pośrednictwem sieci internetowej.

Jak już wcześniej wspomniano jednym z podstawowych zadań Regionalnego Centrum Wspierania Rodziny, w ramach funkcji badawczo-wdrożeniowej, będzie wypracowanie i wdrożenie modelu Lokalnych Centrów dla Rodzin, które mogłyby powstawać w środowiskach lokalnych. Ich celem byłoby stworzenie instytucjonalno-organizacyjnych ram dla realizacji różnorodnych, oddolnych form wspierania rodziny.

Ogólne założenia tworzenia i funkcjonowania Lokalnych Centrów dla Rodzin

Zadaniem Lokalnych Centrów dla Rodzin byłoby dostarczenie różnorodnego wsparcia oraz pomocy rodzinie w środowisku lokalnym. Podstawą ich działania byłoby wykorzystanie lokalnych sił społecznych jednostkowych (lokalni liderzy, działacze społeczni, osoby

zaangażowane na rzecz rozwoju lokalnego środowiska) oraz zbiorowych (dobrze działające instytucje, organizacje, wspólnoty) dla wsparcia rodzin w zaspokajaniu ich potrzeb w środowisku lokalnym. Do sił społecznych mogących stanowić punkt wyjścia do realizacji proponowanych działań można zaliczyć także: wzajemne zaufanie, więzi sąsiedzkie i przyjacielskie, pozytywne doświadczenia w zakresie lokalnej współpracy i współdziałania, poczucie patriotyzmu lokalnego, solidarność społeczną, odziedziczone po poprzednich pokoleniach tradycje historyczne, regionalne i religijne oraz wartości, które integrują ludzi i wyzwalają społeczną energię. Lokalne Centra dla Rodzin powinny być tworzone przez różne, posiadające wystarczający potencjał podmioty, takie jak np:

- istniejące na danym terenie organizacje pozarządowe zainteresowane działaniem na rzecz rodzin,
- prywatne podmioty gospodarcze,
- istniejące w środowisku instytucje (opiekuńcze, kulturalno-oświatowe, edukacyjne i inne),
- związki wyznaniowe
- lokalne władze samorządowe.

Lokalne Centra dla Rodzin mogłyby powstawać na bazie nieużywanych lub częściowo wykorzystanych lokali szkolnych, przedszkolnych, świetlic, bibliotek, domów kultury, sal katechetycznych, pomieszczeń zajmowanych przez organizacje samorządowe oraz innych miejsc nadających się do adaptacji na cele Centrów dla Rodzin.

Zadaniem samorządów byłoby promowanie inicjatyw tworzenia Lokalnych Centrów dla Rodzin poprzez udostępnianie odpowiednich lokali, pomoc organizacyjną, finansową oraz inne ułatwienia. Główną ideą Lokalnych Centrów dla Rodzin byłoby budowanie lokalnej sieci wsparcia dla rodzin złożonej z zasobów społecznych i kapitału ulokowanego w konkretnym środowisku, co dałoby szansę na zaspokajanie konkretnych potrzeb rodzin np: edukacyjnych (pomoc w nauce, kursy dla rodziców), opiekuńczych (opieki nad osobami starszymi, chorymi i niepełnosprawnymi, dziećmi i młodzieżą), kulturalnych (animacja kulturalna), w zakresie rodzinnej rekreacji i sportu, czasu wolnego dla rodziny, szeroko rozumianego zdrowia rodziny, profilaktyki społecznej oraz integracji (wewnątrzpokoleniowej i międzypokoleniowej). Centra służyłyby aktywizacji społecznej w środowisku lokalnym na rzecz wsparcia rodzin.

Do realizacji swoich celów Centra wykorzystywałyby metodę organizacji środowiska lokalnego, wolontariatu, samopomocy i grup wsparcia. Podstawową zasadą funkcjonowania Lokalnych Centrów dla Rodzin jest elastyczne zaspokajanie potrzeb rodzin w konkretnym środowisku w zakresie realizacji funkcji opiekuńczej, wychowawczej, kulturalnej, ale także i ekonomicznej. Działalność Lokalnych Centrów dla Rodzin będzie polegać na organizowaniu, koordynacji i udostępnianiu różnorodnych usług dla rodziny. Centra mogą mieć różne funkcje w zależności od realnych potrzeb rodzin. Mogą to być na przykład takie funkcje jak:

Funkcja opiekuńcza

W jej zakresie mieściłoby się podejmowanie różnych działań mających na celu polepszanie opieki nad osobami, które jej wymagają (dzieci, młodzież, osoby starsze, chore). Realizacja tej funkcji może polegać na tworzeniu na terenie Centrów świetlic, rodzinnego pogotowia opiekuńczego, klubów malucha oraz ułatwianiu wzajemnej pomocy w zakresie opieki między zainteresowanymi rodzinami oraz w ramach wolontariatu (np. rodzinne stacje opieki). Ważną rolę w działaniach opiekuńczych będą odgrywać odpowiednio przygotowani oraz zorganizowani wolontariusze (pedagogowie ulicy, streetworkerzy) działający zarówno w Centrach, jak i lokalnym środowisku.

Funkcja integracyjna

Jej wyrazem może być tworzenie inicjatyw integrujących siły społeczne środowiska lokalnego. W celu wykorzystania zawartego w nich potencjału można sięgać po różnorodne rozwiązania takie jak np. banki czasu, banki usług, banki pomocy sąsiedzkiej, kluby rodziców (np. kluby matek, kluby ojców), kluby seniora, wolontariat (także senioralny i międzypokoleniowy). Dla stworzenia odpowiedniej przestrzeni integracji pomocne może być kreowanie przyjaznych miejsc rekreacji rodzinnej np. rodzinne place zabaw, zorganizowane formy rodzinnego wypoczynku. Ważnym aspektem tej funkcji byłoby również podejmowanie działań na rzecz integracji międzypokoleniowej (rodzice, dzieci, dziadkowie) oraz inicjowanie nowatorskich form integracji rodzin z najbliższym środowiskiem społeczno-kulturowym.

Funkcja informacyjna i poradnicza

Centra będą również służyły jako ośrodki konsultacyjne oferujące lub pośredniczące w świadczeniu usług poradniczych (poradnictwo rodzinne, wychowawcze, ekonomiczne, prawne). Ważnym elementem będzie informacyjne wspieranie rodzin w sieci za pośrednictwem stron internetowych prowadzonych przez Lokalne Centra dla Rodzin. Centra będą oferować kompleksowe informacje dla rodzin o rodzajach usług, ich dostępności, istniejących formach wsparcia i pomocy rodzinie, ofertach samopomocowych oraz lokalnych działaniach na rzecz aktywizacji i integracji rodzin.

Funkcja kulturalno-oświatowa

Może polegać ona na inicjowaniu działań na rzecz rodzinnego uczestniczenia w kulturze, które będą podejmowane przez różne instytucje specjalnie dla rodzin (np. biblioteki, muzea, kina, domy kultury i in.). Ważną kwestią związaną z realizacją tej funkcji byłoby organizowanie rodzinnych form wartościowego spędzania czasu wolnego oraz promowanie różnego rodzaju twórczości rodzinnej (np. rodzinne plenery malarskie, występy muzyczne i teatralne rodzin, wystawy wyrobów rękodzielniczych, warsztaty artystyczne dla członków rodzin). Funkcja ta musi również polegać na wytwarzaniu więzi ze środowiskiem lokalnym, z jego tradycją i kulturą oraz wartościami regionalnymi.

Funkcja animacyjna i aktywizująca

Funkcja ta będzie polegać na tworzeniu warunków do stymulowania i rozwijania rodzinnej aktywności. Wiąże się ona z udostępnianiem miejsc wypoczynku i rekreacji dla rodzin, zasobów klubów sportowych, boisk i basenów. Ważnym zadaniem Centrów będzie organizowanie lokalnych imprez aktywizujących całe rodziny (np. „Festiwale rodzin”, „Parady rodzinne”, „Festyny rodzinne”, „Olimpiady rodzinne”, „Wyprawy i rajdy rodzinne” itp.). Ważną rolę w realizacji tej funkcji będą odgrywać odpowiednio przygotowani wolontariusze - animatorzy rekreacji i wypoczynku rodzinnego.

Wojewódzką jednostką, która udzielałaby wszechstronnej pomocy w tworzeniu, organizacji i funkcjonowaniu Lokalnych Centrów dla Rodzin będzie Regionalne Centrum Wspierania Rodziny. Jej zadaniem będzie dostarczanie wsparcia merytorycznego i metodycznego, które polegałoby na:

- wypracowaniu koncepcji organizacyjnej i metodycznej pracy Centrów,

- opracowanie programu i prowadzenie szkoleń dla organizatorów i koordynatorów wsparcia rodziny w środowisku lokalnym,
- promowanie i upowszechnianie idei tworzenia Centrów dla Rodzin (poprzez zmianę świadomości społecznej oraz wytwarzanie pozytywnych postaw mieszkańców i władz),
- zachęcanie władz samorządowych szczebla podstawowego do wspierania idei tworzenia Centrów dla Rodzin jako bardzo istotnych instytucji dla realizacji lokalnych polityk rodzinnych,
- aktywizacja i konsolidacja sił społecznych w środowiskach lokalnych na rzecz tworzenia Centrów,
- prowadzenie badań nad powstawaniem Lokalnych Centrów dla Rodzin oraz czynnikami warunkującymi ich funkcjonowanie,
- prowadzenie badań nad efektywnością działalności Centrów oraz jakością świadczonych usług.

Lokalne Centra dla Rodzin będą mogły odgrywać istotną rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa społecznego mieszkańców województwa, podnoszeniu poziomu demokratyzacji na szczeblu społeczności lokalnych, krzewieniu idei obywatelskości oraz odpowiedzialności społecznej, a także pobudzania zaangażowania społecznego dla realizacji dobra wspólnego, jakim jest rodzina.

2. Działanie: Wszechstronna promocja rodziny

Ważnym wsparciem dla rodziny będzie prowadzenie dialogu ze społecznością województwa za pomocą kampanii, konferencji itp. przybliżających założone i już realizowane cele polityki prorodzinnej. Działania te będą służyły rozwojowi i wzmocnieniu potencjału oraz kompetencji rodziny, społeczności lokalnej oraz dobrych praktyk prorodzinnych. Promocja pozytywnego wizerunku rodziny poprzez wspieranie i organizację działań na rzecz edukacji środowiska lokalnego, podniesie społeczną świadomość roli rodziny.

3. Działanie: Wspieranie rodzin w pełnieniu opieki nad osobami niesamodzielnymi realizowana przez inne podmioty w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

W strukturze rodzin województwa kujawsko-pomorskiego zdefiniowano w latach ubiegłych grupy szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym. Są to: dzieci i młodzież, seniorzy oraz osoby zależne. W ramach Programu realizowane będzie wsparcie tych grup poprzez zlecenie realizacji zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert lub z ich pominięciem. Organizacje pozarządowe działając w środowisku lokalnym dysponują bardzo dobrym rozeznaniem specyfiki jego potrzeb. Ma to bezpośredni wpływ na efektywne dotarcie do beneficjentów ostatecznych z ofertą wsparcia.

II. Zwiększenie dostępności usług dla rodzin ze szczególnymi potrzebami

1. Działanie: Opracowanie i wdrożenie Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodziny

Karta Dużej Rodziny jest inicjatywą wspierania rodzin wielodzietnych (biologicznych, zastępczych, adopcyjnych), w których liczba dzieci wynosi trzy i więcej. Karta wykracza poza kryterium małżeństwa jako konstytutywnego elementu definicji rodziny. Jest przyznawana niezależnie od struktury rodziny i obejmuje swoim zakresem także rodziny niepełne (rozbite, monoparentalne, półsieroce i sieroce). Obecnie w naszym kraju istnieje kilka rozwiązań w tym zakresie: karty gminne, powiatowe i wojewódzkie. W celu uniknięcia nadmiernego zbiurokratyzowania Karty, ryzyka zatarcia jej tożsamości oraz ze względów organizacyjnych należy uprościć system i zintegrować różne inicjatywy tworzenia Kart w jedną: Kujawsko-Pomorską Kartę Dużej Rodziny. Karta powinna być dostępna i dystrybuowana na najniższym poziomie, czyli gminy (krajowy program zakłada zintegrowanie karta gminnej z krajową). Jej cennym dopełnieniem byłoby połączenie jej z kartą wojewódzką. Pozwoliłoby to uzyskać wartościową i bogatą w ofertę kartę gminną. Zaletą tego systemu będzie utworzenie jednej, komplementarnej i dającej najszerszy zakres przywilejów karty, co pozwoli na:

- określenie jednolitych i czytelnych zasad jej tworzenia,
- zainicjowanie współpracy między uczestniczącymi w jej tworzeniu podmiotami,
- uproszczenie struktury dystrybucji karty oraz sposobu jej wydawania (karta wydawana będzie najbliżej miejsca życia i funkcjonowania rodziny),
- bezkonkurencyjne pozyskiwanie partnerów i instytucji wspierających, będących donatorami jednej karty,

- podjęcie działań promujących kartę i budzących zainteresowanie beneficjentów (uprawnionych rodzin),
- zintegrowanie i konsolidację działań różnych instytucji na rzecz tworzenia karty, co przyniesie korzystny efekt aktywizacji i współdziałania różnych podmiotów uczestniczących w jej tworzeniu.

Schemat 1. Kujawsko-Pomorska Karta Dużej Rodziny (K-PKDR) jako wynik integracji karty gminnej, wojewódzkiej i krajowej

Korzyści K-PKDR dla rodzin: poprawa kondycji materialnej rodziny, ułatwienie zaspokajania różnorodnych potrzeb rodzin (ekonomicznych, opiekuńczych, edukacyjnych, kulturalnych, w zakresie rekreacji i wypoczynku oraz wartościowego spędzania czasu wolnego), stymulacja rozwoju rodziny oraz jej członków (w szczególności dzieci i młodzieży), wzmocnienie więzi rodzinnych, promocja wizerunku rodziny wielodzietnej.

Korzyści K-PKDR dla samorządów: przeciwdziałanie depopulacji i niekorzystnym trendom demograficznym, zapewnienie dochodów podatkowych oraz wpływów z tytułu podatków do lokalnych budżetów, zwiększenie więzi ze środowiskiem lokalnym, ograniczenie odpływu mieszkańców, wspieranie rodzin w zakresie decyzji prokreacyjnych.

Korzyści K-PKDR dla lokalnych firm (podmiotów gospodarczych): pozyskanie stałych klientów na miejscowym rynku, zwiększenie obrotów i dochodów, stymulacja rozwoju ekonomicznego, silniejsze powiązanie ze środowiskiem lokalnym, upowszechnianie idei przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego.

Tworzenie Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodziny w województwie kujawsko-pomorskim będzie odbywać się równolegle na kilku poziomach: na poziomie samorządów podstawowego szczebla (powiatowego, gminnego, miejskiego) i szczebla wojewódzkiego. Na każdym poziomie zostanie określony pakiet zniżek i zwolnień z opłat za korzystanie z towarów i usług, ich wysokość oraz wyłonieni zostaną partnerzy programu. W efekcie tych działań nastąpi połączenie przywilejów w jedną Kartę. Karta będzie dystrybuowana przez gminy, co ułatwi jej dostępność i upowszechnienie. Samorząd województwa będzie wspierał samorzady we wdrażaniu Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodziny.

Do głównych zadań samorządów w zakresie tworzenia i wdrażania K-PKDR będzie należeć:

- określenie ram prawnych tworzenia i przyznawania Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodziny z uwzględnieniem następujących kryteriów definicji rodziny: liczby dzieci, ich wieku oraz kryterium zamieszkania,
- określenie potencjalnej liczby uczestników programu Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodziny,
- ustalenie zakresu udzielanej pomocy,
- zdefiniowanie partnerów uczestniczących w programie (np. sąsiednie samorzady, instytucje komercyjne oferujące usługi i towary),
- wskazanie źródeł finansowania oraz kosztów wprowadzenia Karty,
- stworzenie systemu obsługi Karty,
- opracowanie harmonogramu działań wdrażających Kartę.

Na poziomie samorządu województwa kujawsko-pomorskiego Karta może być wyposażona np. w następujące zniżki, upusty i rabaty dotyczące:

- dostępu do wojewódzkich instytucjonalnych zasobów kultury (muzea, teatry, opery, filharmonie, odpłatna oferta domów kultury),
- przewozów regionalnych,
- edukacji np. dopłaty do internatów,
- instytucji rekreacji i wypoczynku rodziny.

Na poziomie samorządów szczebla podstawowego województwa kujawsko-pomorskiego Kartę zasila zniżki, upusty rabaty określone autonomicznie przez poszczególne jednostki. Karta będzie również oferować przywileje wynegocjowane i uzyskane od

partnerów (lokalnych firm i podmiotów gospodarczych), którzy mogą przyznawać rodzinom wielodzietnym zniżki, rabaty i upusty na różne towary i usługi (np. instytucje produkcyjne, handlowe, usługowe).

2. Działanie: Zainicjowanie prac na rzecz wprowadzenia Kujawsko-Pomorskiego Bonu Wsparcia Rodziny poprzez projekty pilotażowe

Bony są nowoczesnym narzędziem realizacji zadań z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej. Bon jest dokumentem kredytowym umożliwiającym realizację świadczeń zamówionych przez wystawcę bonu u usługodawcy na rzecz odbiorcy danej usługi. Wymienione w bonie usługi są równoznaczne ze zobowiązaniem się wystawcy do uiszczenia kosztów ich wykonania i powinny być wydane w wartości, ilości i jakości zaznaczonej na Bonie. Od lat dziewięćdziesiątych XX w. trwają dyskusje nad wykorzystaniem doświadczeń ze stosowania bonu edukacyjnego w szeroko pojętej polityce społecznej ze szczególnym uwzględnieniem sfery usług opiekuńczych nad małymi dziećmi i osobami zależnymi w rodzinie oraz usług rehabilitacyjnych (za osoby zależne uważa się osoby niepełnosprawne oraz przewlekle chore niemogące samodzielnie funkcjonować i zaspokajać swoich potrzeb bez dostarczenia opieki z zewnątrz). Bon edukacyjny (szkolny) jest również lokalnie wykorzystywany w kilkunastu powiatach w Polsce.

W Kujawsko-Pomorskim Programie Wspierania Rodziny proponuje się wprowadzenie uniwersalnego i elastycznego bonu dla członków rodziny, który będzie wspierał rodzinę w zaspokajaniu specyficznych potrzeb rodzin w zakresie opieki, rehabilitacji i edukacji.

Problem opieki nad osobami zależnymi w rodzinie będzie narastał w kontekście szybkiego starzenia się polskiego społeczeństwa i konieczności rozszerzenia usług opiekuńczych w tym zakresie. Opieka nad osobą zależną w rodzinie powoduje na ogół konieczność rezygnacji z pracy jednego z małżonków, a co za tym idzie często drastyczne pogorszenie sytuacji ekonomicznej rodziny wynikającej z utraty części dochodów rodziny oraz kosztów wynikających z wydatków związanych z leczeniem i rehabilitacją (możliwość skorzystania ze świadczeń z pomocy społecznej jest zagwarantowana tylko dla rodzin najuboższych i to także w ograniczonym zakresie). Wprowadzenie Bonu ma na celu wspieranie rodziny w zapewnieniu opieki nad osobami niepełnosprawnymi, przewlekle chorymi oraz starszymi. Będzie przeznaczony dla rodzin, które zajmują się osobami wymagającymi stałej opieki ze strony opiekunów nieformalnych (członków rodzin).

Proponuje się wykorzystać go na pokrycie kosztów niektórych usług rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych oraz przewlekle chorych.

Również sprawowanie opieki nad małymi dziećmi często utrudnia rodzicom godzenie życia rodzinnego z zawodowym. Problem ten stanowi poważny czynnik wpływający na ograniczanie decyzji prokreacyjnych i niską dzietność rodzin. Słabo rozwinięta sieć placówek zapewniających opiekę nad małym dzieckiem uniemożliwia wielu rodzicom aktywność zawodową. Mimo korzystnych regulacji prawnych wprowadzających cały szereg nowych form sprawowania tej opieki (klubiki dziecięce, mini żłobki, dzienne opiekunki) usługi w tym zakresie rozwijają się wolno z uwagi na barierę ekonomiczną (opłaty). Rodziców o przeciętnych dochodach nie zawsze jest stać na korzystanie z tych, zazwyczaj odpłatnych, usług. Ważnym problemem rodziców korzystających z placówek opiekuńczych jest również mało elastyczny czas ich funkcjonowania. Lepsza organizacja pracy tych instytucji (np. poprzez odpowiednie dostosowanie godzin otwarcia i zamknięcia do potrzeb pracujących rodziców) mogłaby ułatwić godzenie obowiązków rodzicielskich i zawodowych rodziców.

Wykorzystanie bonu na usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne przyniesie rodzinom różne wymierne korzyści i pozwoli na:

- umożliwienie obojgu rodzicom utrzymania aktywności zawodowej (zatrudnienia) na tym samym poziomie,
- zabezpieczenie dochodów rodziny z tytułu pracy jej członków,
- zapewnienie bezpiecznej i fachowej opieki nad dziećmi,
- stymulację rozwoju społeczno-emocjonalnego dziecka dzięki przebywaniu w środowisku rówieśniczym, a także optymalizację rozwoju intelektualnego i fizycznego poprzez edukację prowadzoną przez specjalistów,
- poprawę jakości życia osób zależnych dzięki uzyskaniu fachowej pomocy i usług opiekuńczo-rehabilitacyjnych,
- wsparcie emocjonalne rodziny i osób będących pod jej opieką wynikającą ze świadomości, że nie jest ona ciężarem dla rodziny,
- rozwój sieci usług opiekuńczo-rehabilitacyjnych w regionie, a co za tym idzie powstanie dodatkowych miejsc pracy w zawodach pielęgniarско-opiekuńczych i rehabilitacyjnych (prywatyzacja części usług w tym zakresie jest przewidziana

w propozycjach zmian ustawy o pomocy społecznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej),

- rozwój sieci usług opiekuńczych, co tym samym wykreuje nowe miejsca pracy dla osób z wykształceniem pedagogicznym i nie tylko.

Kujawsko-Pomorski Bon Wsparcia Rodziny może objąć swoim zakresem również niektóre usługi edukacyjne. Województwo kujawsko-pomorskie należy do regionów o najwyższej stopie bezrobocia i najniższej średniej płacy. Ten fakt ma swoje konsekwencje w dostępności do różnych form kształcenia. Dotyczy to zwłaszcza młodzieży ze wsi i małych miasteczek, gdzie oferta edukacyjna jest uboższa, a nauka w szkołach ponadgimnazjalnych wymaga pokrywania ze strony rodziny dodatkowych kosztów związanych z dojazdem dzieci do szkoły, bądź ich mieszkania poza domem rodzinnym. Młodzież z małych środowisk ma również bardzo ograniczony dostęp do dóbr kultury. Sytuacja ta może ulec poprawie poprzez wprowadzenie bonu edukacyjnego. Bon na usługi edukacyjne ma za zadanie wspieranie rodziny w zaspokajaniu potrzeb edukacyjnych dzieci i optymalizacji warunków, w których edukacja jest realizowana. Może być przeznaczany np. na zakup podręczników szkolnych, dopłaty do czesnego, zniżki w komunikacji, odpłatnych zajęć w szkołach, domach kultury, ośrodkach sportowych itp.

Korzyści z zastosowania bonu edukacyjnego:

- podniesienie ogólnego poziomu wykształcenia społeczeństwa w naszym województwie, a co za tym idzie zwiększenie jego atrakcyjności dla potencjalnych inwestorów,
- zwiększenie szans rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży,
- ułatwienie dostępu do odpłatnych usług edukacyjnych dzieci i młodzieży (np. rozwijających zainteresowania, pomagających zaspokajać potrzeby kulturalne),
- obniżenie wskaźnika osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- zahamowanie procesu likwidacji szkół oraz likwidacji miejsc pracy w oświacie.

III. Wzmocnienie rodzicielstwa i poprawa funkcjonowania pieczy zastępczej

1. Działanie: Wspieranie rodzin zastępczych i optymalizacja procedur adopcyjnych

Poddziałania:

- stałe doskonalenie zawodowe kadr realizujących procedury adopcyjne jako elementu zwiększenia skuteczności procesu przysposobienia dziecka,

- prowadzenie efektywnej rekrutacji kandydatów na rodziców adopcyjnych poprzez utrzymanie wsparcia dla funkcjonowania publicznych i niepublicznych ośrodków adopcyjnych przygotowujących rodziców do adopcji,
- rozwijanie zakresu poradnictwa oraz nowych jego form dla rodzin zastępczych i adopcyjnych,
- organizowanie specjalistycznych szkoleń dla rodzin podejmujących się rodzicielstwa adopcyjnego,
- organizowanie specjalistycznych szkoleń dla kandydatów na rodziców adopcyjnych,
- podnoszenie wiedzy i kompetencji asystentów rodzin i pracowników socjalnych w zakresie pracy z rodzinami zastępczymi oraz rodzinami zagrożonymi utratą praw rodzicielskich.

2. Działanie: Prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych w zakresie pieczy zastępczej

Poddziałania:

- upowszechnianie wiedzy na temat form pieczy zastępczej,
- wypracowanie nowych i efektywnych sposobów edukacji społecznej na temat pieczy zastępczej,
- działania promujące ideę pieczy zastępczej,
- działania promujące rodziny adopcyjne.

3. Działanie: Rozwój infrastruktury instytucjonalnych form pieczy zastępczej poprzez utworzenie Interwencyjnego Ośrodka Preadopcyjnego oraz Regionalnej Placówki Opiekuńczo-Terapeutycznej

Realizacja działań 1-3 odbywać się będzie w ramach funkcjonowania jednostki organizacyjnej samorządu województwa tj. Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Adopcyjnego w Toruniu (K-POA) oraz organizacji pozarządowych. W celu poszerzenia oferty wsparcia rodzin zakłada się rozbudowę i poszerzenie oferty statutowej K-POA poprzez utworzenie na jego bazie Kujawsko-Pomorskiego Centrum Adopcyjnego. W strukturę utworzonego Centrum wchodziłyby oprócz Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Adopcyjnego dwa nowe podmioty:

Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny (IOP). Będzie to Ośrodek przeznaczony dla małych dzieci do końca pierwszego roku życia (okres niemowlęcy), które wymagają specjalistycznej

opieki w okresie oczekiwania na przysposobienie, kiedy nie mogą one zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej.

Regionalna Placówka Opiekuńczo-Terapeutyczna (RPO-T). Placówka będzie przeznaczona dla dzieci wymagających szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagający stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Z uwagi na specyfikę oferty wsparcia oraz uwzględniając potrzeby potencjalnych odbiorców, optymalną lokalizacją dla Centrum byłoby miejsce bezpośrednio sąsiadujące z Wojewódzkim Szpitalem (jednostką organizacyjną samorządu województwa). Dałoby to możliwość korzystania z usług medycznych tej placówki (bliski dostęp do specjalistów, możliwość diagnozy, interwencja w sytuacjach krytycznych).

Finansowanie Kujawsko-Pomorskiego Centrum Adopcyjnego w obszarze realizacji procedur adopcyjnych będzie zapewnione w ramach dotacji z budżetu państwa. Działanie w części dotyczącej prowadzenia IOP oraz RPO-T będzie natomiast realizowane ze środków budżetu samorządu województwa. Województwo ustalać będzie kwotę odpłatności za pobyt dziecka ponoszona przez właściwą terytorialnie jednostkę samorządu terytorialnego na rzecz budżetu województwa.

W obszarze współpracy z organizacjami pozarządowymi warunkiem koniecznym, dla poszerzenia dostępności realizacji procedur adopcyjnych, jest utrzymanie (w okresie realizacji programu otwartego) konkursów ofert na realizację ww. zadań publicznych kierowanych do ww. organizacji mających na celu współfinansowanie realizacji przez nie procedur adopcyjnych.

Nadzór merytoryczny nad realizacją działań określonych w Celu 3 sprawowany będzie przez Departament Spraw Społecznych.

Odniesienia Kujawsko-Pomorskiego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2022 do aktualnego stanu prawnego

Kujawsko-Pomorski Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2022 „*Rodzina jest najważniejsza*” wpisuje się w Program Polityki Rodzinnej „*Dobry Klimat dla Rodziny*” Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego (maj 2013) oraz ostatnie działania rządu w zakresie polityki rodzinnej (dłuższe urlopy rodzicielskie, więcej przedszkoli i żłobków,

---

Kujawsko-Pomorski Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2022 „*Rodzina jest najważniejsza*”

dofinansowanie zatrudnienia niani, place zabaw w szkołach). Program jest zgodny z *Ustawą o pomocy społecznej z 12 marca 2004 roku* (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 z późn. zm.) postulującej „rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb”(art. 15), gdzie do zadań samorządu województwa włączono również: „inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej” (art. 21). Proponowany Program kładąc nacisk na wspieranie i profilaktykę rodziny, inicjowanie innowacyjnych form i usług społecznych w zakresie pomocy rodzinie, prywatyzację części usług socjalnych i opiekuńczych dla rodziny wychodzi naprzeciw propozycjom MPiPS zawartych w „projekcie ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw” z lutego 2014 roku, którego założenia opublikowane zostały na stronie internetowej Ministerstwa. Program odpowiada także założeniom ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 z późn. zm.), która jest wyrazem tworzenia nowych rozwiązań w zakresie polityki rodzinnej państwa. Zadania związane z organizacją systemu pomocy dziecku i rodzinie przypisane zostały w ustawie wszystkim szczeblom samorządu terytorialnego jako zadanie własne lub zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej. Zgodnie z powyższą ustawą treść artykułu 183 stanowi, iż:

„Do zadań własnych samorządu województwa należy:

- 1) *prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych i regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych;*
- 2) *opracowywanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, będących integralną częścią strategii rozwoju województwa;*
- 3) *promowanie nowych rozwiązań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;*
- 4) *sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3”.*

Ponadto art. 184 jednoznacznie określa, że „do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez samorząd województwa należy organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych”.

Kujawsko-Pomorski Program Wspierania Rodziny jest również spójny z uchwaloną w październiku 2013 roku Strategią rozwoju województwa Plan Modernizacji 2020+, która przyjęła jako misję hasło: *Kujawsko-pomorskie – człowiek, rodzina, społeczeństwo*. Strategia

ta podkreśla rolę i znaczenie rodziny dla dynamicznego rozwoju społeczno-ekonomicznego województwa. Jednym z jej celów jest formowanie „nowoczesnego społeczeństwa”, które potrafi aktywnie adaptować się do zmieniającej rzeczywistości, wykorzystując zasoby i potencjał regionu. Szczególnym czynnikiem rozwoju kapitału społecznego jest rodzina, która powinna być objęta, jak to ujmuje przyjęty dokument „specjalnym wsparciem”. Zwraca on uwagę na konieczność podjęcia działań, które „powinny dotyczyć poprawy dostępności i funkcjonalności usług publicznych oraz przestrzeni publicznych, celem stworzenia przyjaznego otoczenia dla wszystkich, w tym także osób starszych, rodziców z dziećmi, niepełnosprawnych”. Program wskazuje także na konieczność optymalizacji warunków sprzyjających pełnieniu ról rodzinnych, usług opiekuńczych oraz w zakresie różnorodnego poradnictwa rodzinnego. W Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego Plan Modernizacji 2020+ wskazano cztery kategorie działań: wzmacnianie relacji i więzi społecznych jako podstawy solidarności wszystkich pokoleń, propagowanie postaw prozdrowotnych w rodzinie, propagowanie i wspieranie działań na rzecz aktywizacji społecznej seniorów, przeciwdziałanie dysfunkcjom życia społecznego ze szczególnym uwzględnieniem przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Integralnym elementem prezentowanego Programu jest również „Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do 2020” (Uchwała nr 24/899/13 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 czerwca 2013 roku).

Jednym z priorytetów rozwoju społecznego województwa jest opracowanie i wdrożenie systemowych działań, których celem będzie wsparcie rodzin w wypełnianiu ich podstawowych funkcji. Podjęcie długofalowych i kompleksowych działań wspierających rodziny ma na celu wzmocnienie ich pozytywnego wpływu na jakość wspólnoty regionalnej. Zapewnienie właściwych warunków sprzyjających rozwojowi rodziny, a także jej bezpieczeństwu może w części ograniczyć problemy demograficzne województwa związane z procesami starzenia i małą liczbą urodzeń (zmniejszanie się populacji mieszkańców województwa). W Strategii wskazano jako konieczne opracowanie Programu Wspierania Rodzin, którego zadaniem będzie koordynowanie całokształtu działań w tej dziedzinie. Program ten powinien uwzględniać działania mające na celu poprawę sytuacji demograficznej województwa poprzez różnorodne zachęty do posiadania dzieci (np. ułatwienia dla dużych rodzin, budowanie klimatu przyjaznego rodzinie, działania wobec rodzin w kryzysie itp.). Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego Plan Modernizacji 2020+ postuluje

również zamiar utworzenia palcówki naukowo-badawczej, która będzie diagnozować sytuację rodzin w województwie w kontekście demograficznym, społecznym i ekonomicznym.

Źródła finansowania Programu

Potrzeby finansowe niezbędne dla realizacji celu głównego i szczegółowych Programu zaspokajane będą z następujących źródeł:

- środki własne budżetu województwa ustalane rokrocznie w ramach uchwały budżetowej na każdy kolejny rok realizacji Programu,
- środki pozyskane w ramach istniejących możliwości przez finansowe instrumenty polityki strukturalnej realizowanej przez UE,
- środki pozyskane z budżetu państwa w ramach:
  - a) dotacji celowej z budżetu państwa na realizację zadań zleconych (adopcje, ogólnopolska karta dużej rodziny),
  - b) środki z budżetu państwa planowane do pozyskania w ramach ogłaszanych przez MPiPS konkursów dla samorządów terytorialnych.

Monitorowanie realizacji Programu

Tabela 1. Tabela monitorowania realizacji Kujawsko-Pomorskiego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2022

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Wartość bazowa dla 2013 roku	Wartość docelowa do 2020 roku	Uwagi
Cel 1. Poprawa funkcjonowania rodziny w środowisku lokalnym poprzez tworzenie społecznej sieci jej wsparcia					
1.1.	Liczba przeprowadzonych szkoleń i warsztatów dla osób pracujących z rodzinami i dziećmi	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	6 szkoleń/warsztatów	21 szkoleń/warsztatów	
1.2.	Liczba uczestników szkoleń i warsztatów dla osób pracujących z rodzinami i dziećmi	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	340 uczestników	1 500 uczestników	
1.3.	Liczba przeprowadzonych akcji społecznych na rzecz promowania wartości rodziny i dziecka	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	3 akcje społeczne	24 akcji społecznych	
1.4.	Liczba Regionalnego Centrum dla Rodzin	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	0	1 jednostka regionalna	
1.5.	Liczba Lokalnych Centrów dla Rodzin	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	0	23 jednostek lokalnych	
1.6.	Liczba raportów z badań i analiz przeprowadzonych przez Regionalne Centrum dla Rodzin	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	0	6 raportów	
1.7.	Liczba beneficjentów ostatecznych działań konkursowych	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	-	-	Przedmiotowy wskaźnik jest niemożliwy

	zrealizowanych w Programie				do określenia na etapie projektowania Programu
--	----------------------------	--	--	--	--

Cel 2. Zwiększenie dostępności usług dla rodzin ze szczególnymi potrzebami

2.1	Liczba rodzin korzystających z Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodziny w województwie kujawsko-pomorskim	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	1 400 rodzin	9 000 rodzin	
2.2.	Liczba podmiotów komercyjnych udzielających ulg i zniżek w ramach K-P KDR	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	0	10 podmiotów komercyjnych	

Cel 3. Wzmocnienie rodzicielstwa i poprawa funkcjonowania pieczy zastępczej

3.1.	Liczba nowopowstałych rodzin adopcyjnych	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	187 nowopowstałych rodzin adopcyjnych	1 300 nowopowstałych rodzin adopcyjnych	
3.2.	Liczba dzieci przysposobionych do adopcji	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	250 dzieci przysposobionych do adopcji	1 700 dzieci przysposobionych do adopcji	
3.3.	Liczba kampanii promujących adopcje zrealizowanych przez Kujawsko-Pomorskie Centrum Adopcyjne	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	0	4 kampanie promujące adopcje	
3.4.	Liczba utworzonych Interwencyjnych Ośrodków Preadopcyjnych	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	0	1 Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny	

3.5.	Liczba utworzonych Regionalnych Placówek Opiekuńczo - Terapeutycznych	Sprawozdawczość Podmiotu realizującego	0	1 Regionalna Placówka Opiekuńczo- Terapeutyczna	
------	---	--	---	---	--

W ramach monitoringu Departament Spraw Społecznych do dnia 31 marca każdego roku opracuje i prześle właściwej merytorycznie Komisji Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego raport z realizacji Programu za rok ubiegły.

Po zakończeniu realizacji całości Programu Departament Spraw Społecznych sporządzi i prześle Sejmikowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 31 marca 2023 roku raport końcowy.

Podstawowe założenia i system realizacji

Podstawowym założeniem Kujawsko-Pomorskiego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2022, jest poprawa jakości życia i funkcjonowania rodzin w województwie kujawsko-pomorskim poprzez stworzenie systemu wsparcia rodziny. Za realizację oraz koordynację działań objętych Programem odpowiedzialny jest Departament Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu.

Partnerzy zewnętrzni w realizacji Programu to:

- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,
- Wojewoda Kujawsko-Pomorski,
- instytucje i środowiska naukowe,
- samorządy powiatowe i gminne województwa kujawsko-pomorskiego,
- organizacje pozarządowe działające w obszarze wspierania rodzin i pracujące na rzecz rodzin,
- mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego.

Osiągnięcie celu głównego Programu zakładane jest poprzez realizację trzech grup działań, w ramach określonych w Programie celów szczegółowych, skierowanych zarówno do instytucji publicznych województwa, jak i bezpośrednio do jego mieszkańców.

Pierwszy obszar obejmować będzie działania mające na celu poprawę funkcjonowania rodziny w środowisku lokalnym poprzez tworzenie społecznej sieci jej wsparcia. Rezultat ten
Kujawsko-Pomorski Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2022 „Rodzina jest
najważniejsza”

zostanie osiągnięty poprzez prowadzone w trybie ciągłym działania systemowe zarówno w obszarze wsparcia organizacji pozarządowych, zlecając realizację zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert lub z ich pominięciem, jak i realizowane bezpośrednio przez Departament Spraw Społecznych kampanie społeczne i medialne. Ważnym partnerem w realizacji tej grupy zadań będzie dla samorządu województwa utworzone w ramach programu Regionalne Centrum Wspierania Rodziny rozumiane jako przestrzeń integracji wspólnot lokalnych oraz miejsce implementacji nowatorskich rozwiązań w obszarze rodziny (w tym tworzenia lokalnych sieci wsparcia).

Drugi obszar aktywności samorządu województwa w ramach Programu skierowany jest bezpośrednio do rodzin ze szczególnymi potrzebami. Ma on na celu zwiększenie dostępności usług wspierających. Zakłada wdrożenie Kujawsko-Pomorskiej Karty Dużej Rodziny. Obok efektu wsparcia działanie to ma na celu promocję pozytywnego i przyjaznego wizerunku rodziny z dziećmi w odbiorze społecznym. Kolejnym, istotnym elementem tej grupy działań jest zainicjowanie prac nad mechanizmem funkcjonowania i w konsekwencji wdrożenia pilotażowego programu pod nazwą: Kujawsko-Pomorski Bon Wsparcia Rodziny.

Osobną, trzecią grupę działań w ramach realizacji Programu będą przedsięwzięcia zmierzające do wzmocnienia rodzicielstwa adopcyjnego i poprawy funkcjonowania pieczy zastępczej. Zostały one podzielone na trzy kategorie. W ramach pierwszych dwu planuje się szereg akcji promocyjno-informacyjnych kierowanych do mieszkańców regionu upowszechniających wiedzę na temat idei pieczy zastępczej i adopcji jako jej najdoskonalszej formy. Ponadto realizowane będą szkolenia podnoszące zarówno kwalifikacje zawodowe kadr instytucji systemu pieczy zastępczej, jak i wzmacniające potencjał rodzin zastępczych i adopcyjnych.

Trzecia grupa działań obejmować będzie rozwój i poszerzenie oferty usług instytucji pieczy zastępczej o zasięgu regionalnym. Zakłada się rozbudowę KPOA poprzez utworzenie na jego bazie dwu nowych typów placówek IOP i R-POT i połączenie ich w nową strukturę o nazwie K- PCA. Rozwiązanie takie nie tylko rozszerzy dotychczasowy katalog usług, ale pozwoli także na skuteczniejsze wykorzystanie dostępnych środków finansowych.

Program będzie realizowany w oparciu o plan działań. Plan ten będzie corocznie przygotowywany przez komórkę organizacyjną Departamentu Spraw Społecznych odpowiedzialną za realizację Programu (w terminie do 31 stycznia danego roku

budżetowego). Plan będzie zawierał zestawienie wszystkich zamierzonych w danym roku działań w ramach poszczególnych celów szczegółowych. Projekt planu działań na dany rok przyjmowany będzie przez Zarząd Województwa w formie uchwały. Nadzór nad realizacją zapisów planu działań na dany rok sprawować będzie Dyrektor Departamentu Spraw Społecznych.

OPRACOWANIE

Departament Spraw Społecznych we współpracy z Departamentem Planowania Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu.

Konsultacja merytoryczna: dr hab. Tomasz Biernat, prof. UMK

ANEKS

Spis załączników:

1. Diagnoza sytuacji rodzin w województwie kujawsko-pomorskim.
2. Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do 2020 r.